Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 0 2 5 2 1 2 2

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

Izpitna pola 2

Ponedeljek, 30. avgust 2010 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

© RIC 2010

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia
Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. KULTURA

Vir A

Naredimo primerjavo z enim od najbolj prefinjenih živalskih komunikacijskih sistemov, slavnim brenčečim plesom čebel (Apis mellifera), ki ga je prvi uspel razbrati leta 1945 nemški biolog Karl von Frisch. Ko se čebela delavka po raziskovanju virov hrane […] vrne v čebelnjak, nakaže svojim sodelavkam ciljno usmeritev do vira hrane z izvajanjem brenčečega plesa. Ples izkazuje vzorec gibanja v obliki števila 8, ki ga izvaja spet in spet v središču množice čebel delavk.

(Wilson, E. O., (2000): Sociobiology. The new synthesis. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts and London, str. 177)

Vir B

Že v opredelitvi jezika smo ugotavljali, kako izjemen je ta komunikacijski sistem. Je hkrati utemeljevalec vsega človeškega in nepogrešljiv posrednik med ljudmi, torej graditelj družbenih vezi. Če bi ljudje ostali brez jezika, bi bila njih sposobnost sporazumevanja manjša kot pri podganah. To tudi pomeni, da v človekovi evoluciji jeziku ostaja središčno mesto. Z razvojem jezika se je namreč človeška vrsta učinkovito ločila od živalskega sveta.

(Južnič, S., (1983): Lingvistična antropologija, FSPN, Ljubljana, str. 125)

Vir C

Pojav radia in televizije je značilnost dvajsetega stoletja. Tehnične osnove oddajanja so razvili Marconi in drugi v letih od 1890 do leta 1900. Prvi začetki množičnega radijskega oddajanja segajo v zgodnja dvajseta leta prejšnjega stoletja. Množično TV-oddajanje pa se je začelo konec štiridesetih let. Televizija je hitro postala eden najbolj priljubljenih medijev. V mnogih industrijskih družbah danes odrasli preživijo pred televizorjem povprečno od 25 do 30 ur na teden …

(Outhwaite, W. (ed.) (2006): Modern Social Thought, Blackwell Publishing, Cambridge, str. 383–384)

Vprašanja:

1. Razložite pojmovanje kulture kot načina življenja ljudi, pripadnikov neke družbe.

   (2 točki)

2. Razložite razliko med živalsko in človeško komunikacijo. (Vira A in B)

   (4 točke)

3. Jezik kot del kulture vedno vsaj posredno kaže na način življenja ljudi. Razložite to trditev in v odgovor vključite dva konkretna primera.

   (4 točke)

4. Tudi znotraj istega jezikovnega sistema poznamo raznovrstno jezikovno rabo. Govorimo o različnih jezikovnih praksah. Navedite dve družbeni okoliščini, s katerima so navadno povezane različne jezikovne prakse.

   (2 točki)

5. Kako imenujemo vedo, ki se ukvarja s proučevanjem jezikovne rabe glede na družbene okoliščine in različno družbeno pripadnost.

   (1 točka)

6. Opredelite tri značilnosti delovanja množičnih medijev v sodobnih družbah. Pomagate si lahko z virom C.

   (4,5 točke)

II. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST

Vir A

Kraljica Elizabeta II. je simbol Združenega kraljestva. Je glas razuma v eni izmed najbolj pisanih in demokratičnih družb.

(Delo, 17. oktober 2008, str. 17)

Vir B

Država posreduje med različnimi skupinami, pri čemer zagotavlja, da ima vsaka od njih nekaj vpliva na vladno politiko, hkrati pa nobene, ki bi vedno dosegla, kar bi želela.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 516)

Vprašanja:

1. Pojasnite, kaj pomeni legitimnost moči oziroma oblasti.
(2 točki)

2. Imenujte tip legitimne oblasti po Webru, ki ga prepoznate v viru A, in navedite tri njegove značilnosti.
(2,5 točke)

3. Katera dva tipa legitimne oblasti še razlikuje Weber? Imenujte ju in razložite njune značilnosti.
(5 točk)

4. Navedite teoretični pristop pojasnjevanja porazdelitve moči, ki ga razberete iz vira B.
(1 točka)

5. Pojasnite tri značilnosti v viru B predstavljenega teoretičnega pristopa.
(3 točke)

6. Razložite eno izmed razlik med politično stranko in interesno skupino.
(2 točki)

7. Kratko pojasnite dva dejavnika, ki vplivata na volilno (ne)udeležbo ljudi.
(2 točki)

III. SPOL IN SPOLNA RAZLIKA

Vir A

Zakaj so hlače škandalozne? Ženska je s tem, ko je na začetku tega stoletja (20. st., op. av.) oblekla hlače, pokazala, da ima noge, se pravi nekaj, s čimer se meščanska kultura prejšnjega stoletja ni mogla sprijazniti. Ne le da lahko s hlačami hitreje hodi, nemara celo hitreje kot mnogi moški, marveč lahko z njimi za vselej zapusti sistem zaporov, ki ji ga je organiziral meščanski svet: družina, cerkev, hiša, kuhinja.

(Slapšak, S. (2000): Ženske ikone 20. stoletja, 1. del, Urad za žensko politiko, Ljubljana, str. 18)

Vir B

Če bi spraševali ljudi, po čem se moški najbolj razlikujejo od žensk v svojem vedenju, bi jih največ odgovorilo, da po agresivnosti, natančneje, da so moški agresivnejši od žensk. […] Ena od razlag za razlike v agresivnosti med moškimi in ženskami se sklicuje na to, da moški organizem izloča več testosterona, ženski pa več estrogena in progesterona.

(Renzetti, C. M., in Curran, D. J. (2003): Women, Men and Society, Allyn and Bacon, Boston, str. 45)

Vir C

Stopnja brezposelnosti v Sloveniji glede na spol

	Skupaj	**Moški**	**Ženske**
2003	6,7 %	6,4 %	7,1 %
2004	6,3 %	5,9 %	6,9 %
1. četrtletje 2005	6,9 %	6,1 %	7,7 %

(http://www.rtvslo.si/modload.php?c_id=84074&c_menu=1&c_mod=rnews&func=read&op=sections, pridobljeno 13. 11. 2008)

Vprašanja:

1. Opredelite pojem družbenega spola. Lahko si pomagate z virom A.
(3 točke)

2. Kako nekateri avtorji razlagajo človeško vedenje z biogramatiko? Lahko si pomagate z virom B.
(2 točki)

3. S katerimi argumenti sociologinja Ann Oakley zavrača ugotovitve o univerzalni, za vse kulture značilni spolni delitvi dela? Navedite in predstavite dva njena argumenta.
(4 točke)

4. Opredelite pojava vertikalne in horizontalne segregacije spolov pri zaposlovanju. Navedite za vsakega od njiju tudi konkreten primer.
(4 točke)

5. Kako se družbeni spol oblikuje v primarni socializaciji? Predstavite dva načina.
(2 točki)

6. Kateri dejavnik socializacije je v primarni fazi najpomembnejši za oblikovanje družbenega spola?
(1 točka)

7. Navedite tri področja, na katerih se kaže družbena neenakost spolov. Pomagate si lahko z virom C.
(1,5 točke)

IV. ŠOLA

Vir A

Poskus, da se izobražuje *celotno* prebivalstvo, je predstavljal radikalen zasuk. Formalno izobraževanje ima zelo dolgo zgodovino, toda vse do izobraževalne revolucije je bilo omejeno na majhen del vseh generacij, predvsem pa je bilo veliko krajše. Tako je to gibanje pomenilo izredno širitev enakosti možnosti.

(Parsons, T. (1971): The System of Modern Societies, Prentice-Hall, Englewood Clifs, New Jersey, str. 251)

Vir B

Bernstein pravi, da so za restriktivni kod značilni 'kratki, slovnično preprosti, pogosto nedokončani stavki'. Pomen in namen sta izražena bolj z gestami, intonacijo glasu in kontekstom, v katerem poteka komunikacija.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 759–760)

Vir C

Bowles in Gintis menita, da skriti kurikulum oblikuje prihodnjo delovno silo […]«

(Haralambos, M., in Holborn, M. (2001): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 744)

Vprašanja:

1. Kdaj so države začele uvajati obvezno šolstvo, kakor to opisuje vir A?
(1 točka)

2. Navedite tri modernizacijske procese, s katerimi je povezano državno uravnavano osnovno šolstvo. Pri enem od njih kratko pojasnite, kako je povezan z uvajanjem obveznega šolstva.
(4,5 točke)

3. Avtor vira A v citiranem besedilu navaja eno od vrednot, povezano s šolstvom, ki je posebno značilna za moderne družbe. Katera je po trditvah istega avtorja druga bistvena vrednota modernih družb, na kateri temelji šola?
(1 točka)

4. Katere tri ključne funkcije izobraževanja navajajo funkcionalisti? Vsako kratko pojasnite.
(4,5 točke)

5. Kateri ključni družbeni vlogi sestavljata šolo kot institucijo in kako je urejen odnos med njima?
(1,5 točke)

6. Za pripadnike katerega družbenega razreda je po Basilu Bernsteinu značilen govorni obrazec, ki je opisan v viru B?
(1 točka)

7. Pojasnite, kako in zakaj to vpliva na uspešnost otrok tega družbenega razreda v šoli.
(2 točki)

8. Kaj je skriti kurikulum? Pomagajte si z virom C.
(2 točki)

Prazna stran